

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 13. De natura, præcepto, & actibus Religionis,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

CAP. XIII.

De natura, præcepto, & actibus Religionis.

SVMMARIVM.

- 135 Nomen religionis accipitur dupliciter in hac disciplina.
 136 Religio virtus est, non Theologica, sed moralis, habens quandam iustitiæ rationem.
 137 Primum præceptum Decalogi ad virtutem religionis pertinet, estq. negativum includens affirmativum.
 138 Actus religionis alij elicit, alij imperati.
 139 Religio actus elicit varij: & de actibus imperatis eiusdem, qualiter sit indicandum.
 140 Pro quo tempore actus elicit religionis sint in præcepto, & speciali et devotio.
 141 Specialiter item adoratio & sacrificium.

135. **N**omen Religionis in hac disciplina duobus modis accipitur; vno pro quodam vitæ statu in quo homo se omnino mancipat diuino cultui & obsequio; altero pro quadam speciali virtute à cæteris distincta, per quam debitum cultum Deo, & Sanctis ipsius exhibemus: in qua acceptione de hac agimus.

Spectantia ad naturam Religionis.

SECTIO PRIOR.

136. **A**d cuius naturam aperiendam duo notanda occurrunt. Alterum est, eam non esse de numero virtutum Theologicarum: quia virtus Theologica est, quæ immediate, seu nulla intercedente creatura versatur circa Deum: vt fides, qua credo Deo Deum; ita vt is cui credo per fidem, & quem credo sit Deus; itemq. spes, qua spero à Deo Deum; ac deum charitas, qua Deum amo propter Deum. Religio autem versatur quidem circa Deum, per eam enim Deum colimus, sed interueniente creatura, quam ei offerimus, in recognitionem excellentiæ suæ & seruitutis nostræ. Sic orando vel adorando colentes Deum per virtutem Religionis, offerimus ei non quidem ipsummet, sed mentem nostram quæ est creatura. Sicut ergo iustitia sic cuiq. reddit suum ius, vt actus eius non exerceatur immediate circa personam (nec enim exempli causa, reddit me mihi) sed pecunias debitas mihi: sic Religio non exhibet Deum Deo; sed Deo reddit debitum cultum offerendo ei creaturas. Alterum est, religionem habere quandam iustitiæ rationem: nõ quidem perfectam, qualem habet iustitia commutatiua, vel distributiua: sed solum imperfectam. Cum enim duo pertineant ad perfectam iustitiam: nempe redditio debiti, qua vnique suum datur; & æqualitas, qua tantum datur quantum debetur: solum prius cernitur in religione, per quam Deo sicut per pietatem parentibus, redditur debitum, sed non ad æqualitatem. Vnde potentialis tantum pars iustitiæ, seu virtus iustitiæ affinis dicitur, non autem iustitia; sicut nec amicitia, per quam è contrario redditur quidem ad æqualitatem, non tamen debitum.

Spectantia ad præceptum, & actus Religionis.

SECTIO POSTERIOR.

137. **R**ecte notat Nauarr, in Enchir. cap. II. num. 19. primum Decalogi præceptum (quod initio huius libri proposuimus) pertinere ad virtutem religionis; vt pote quo vetatur idololatria, adeoq. vitium omne falsæ religionis, seu contrarium veræ religioni. Ipsum autem est negativum, includens affirmativum: quo præcipitur veri Dei cultus: quem exhibere pertinet ad virtutem religionis inclinantis nos, ac ordinantis ad Deum debito modo colendum & honorandum tanquam creatorem summumque gubernatorem nostrum; sicut è contrario vitium falsæ religionis inclinatur ad reddendum Deo cultum indebito modo: vel ad illum à Deo in creaturam transferendum; siue expresse, siue tacite: prout in sequentibus tradetur. Constat autem obligationem præcepti de religione, esse de se sub mortali; itemque esse pro omni tempore: quia ex parte præceptum est negativum. Sed difficultas aliqua est, pro quo tempore sit talis obligatio, quia ex parte præceptum est affirmativum. De qua re nihil statui potest vnuerse, sed solum in particulari declarari

quoad actus singulos ipsius religionis, qui sub talem obligationem cadunt.

Sciendum est igitur actum religionis esse, aut ab ipsa elicitum, aut ab ipsa imperatum: hocque posteriori comprehendendi actus aliarum virtutum, prout ab ipsa religione ordinantur ad Dei cultum, id est, ad declarandam inferioritatem, seruitutemque nostram & Dei excellentiam: comprehendendi item multas actiones de se indifferentes in eundem cultum ordinatas; quales sunt genua flectere, prosternere se in terram, tundere pectus, aperire caput, inclinare cervicem, & huiusmodi aliar, quæ nullius virtutis actus de se sunt; & prout à religione procedunt dici solent cæremoniar; quales plurimæ fuerunt antiquæ legis, & non pauca sunt legis nouæ: quæ ex sola Christi vel hominum vices ipsius gerentium institutione rationem habent virtutis, non autem ex sua natura.

Actus vero religionis elicitus, id est, quem voluntas immediate per religionem exercet, quidam est primarius & religioni ipsi omnium intinatus, nempe deuotio, existens cum ipsa religione in voluntate, ab hacque per illam immediate procedens; ceteri vero sunt secundarij, iijq. se ptem numero; oratio, adoratio, votum, iuramentum, sacrificium, decimarum solutio, & sanctificatio diei festi: qui ideo dicuntur actus religionis elicti, quod ex se ab ea procedat, & Dei excellentiam, nostramque seruitutem ex se manifestent. Nam Deum orando vel adorando, ac aliud cæterorum faciendo, diuinam excellentiam nostramque subiectionem; ac seruitutem profitemur. Nec obstat quod tales actus non sint in voluntate in qua religio inest: sed sint in intellectu vel in illis exterioribus facultatibus quibus perficiantur. Nam alio nomine dici possunt actus religionis elicti: nimirum quia non possunt exerceri cõgruenter rectæ rationi nisi moderante virtute religionis: ita vt entitatem quidem suam habeant ab alia facultate, sed moderationem virtutis habeant à voluntate per religionem; quod sufficere potest ad aliquam rationem actus elicti: vt videre est apud Caiet. 2. 2. quæst. 81. art. 4.

Porro de actibus religionis imperatis occurrit monendum. Tum eos commendatissimos nobis ac vtilissimos debere esse: dicente Apostolo priori ad Corinth. 10. Siue maleducatis siue bibitis siue aliud quod agitis, omnia in Dei gloriam facite. Tum etiam de peccato quod illorum omissione committitur, iudicandum esse ex his quæ dicuntur, cum tractatur de virtutibus quibus specialiter repugnat.

De actibus elictis autem, quoad peccatum consistens in eorum omissione, iudicandum est habita ratione temporis, in quo contingit obligatio illos exercendi. Iam vero tempus obligationis sub mortali impositæ ad exercendum actum deuotionis, teneri potest idem esse cum eo quod in præced. cap. 9. constitutum est de obligatione sub mortali ad actum dilectionis Dei. Nam illius cum hoc ea affinitas est, vt vterque omnia alia ad Deum referat: illeq. natus sit prouenire ex hoc, tanquam ex proxima sua causa, vt docet D. Thomas 2. 2. quæst. 82. art. 3. Et patet, quia ex consideratione diuinæ bonitatis, natum est sequi, vt Deum ipsum diligamus; & hinc rursum, vt velimus nos totos obsequio ipsius mancipatos: in qua volitione consistit natura deuotionis. Hæc enim est actus voluntatis quo nos offerimus Deo, ac tradimus totos: tum ad eligendum, tum ad exequendum quæ pertinent ad ipsius diuinum cultum & obsequium. Indeque dicta est deuotio: quia scilicet per talem actum homo perinde afficitur ad Deum, ac si qui dicitur deuotus Principi, eo quod se obsequio illius totum tradiderit. De tempore obligationis ad orationem dictum est, cum de præcepto orandi in præced. libr. 4. cap. 9. num. 37.

De tempore autem obligationis ad adorationem & sacrificium, non est facile in particulari determinare: nisi quod videri possit idem cum eo quod assignatum est obligationi ad dilectionem Dei & ad deuotionem; cum quibus magnam habent affinitatem. Atque de adoratione late D. Thomas & interpretres ipsius 2. 2. quæst. 84. Contenti erimus monere pro praxi, eam completi, ex parte quidem intellectus, recognitionem magnitudinis & excellentiæ diuinæ: ex parte vero voluntatis, subiectionem & summisionem omnem tantæ magnitudini & excellentiæ: & demum ex parte

corpo-

corporis, actum externum quo indicetur illa interior summissio: in quorum actu secundò, essentia adorationis consistit maxime: sineq; eo, primus est infructuosus: vt patet in demonibus qui credunt & contremiscunt Iacob 2. & tertius est inanis.

De quo aduerte obiter: ipsum non esse de se adorationem & religionis actum; sed tantum ex intentione agentis: qui quando aperit caput, procumbit in genua, prosterit se in terram, aliudve eiusmodi facit ad testandam alicuius diuinitatem; exhibet ei adorationem quæ à Theologis latræ cultus dicitur. Quod si mutata intentione idem faceret tantum ad testandam sanctitatem illius, tanquam amici Dei, censetur adoratio alterius ordinis longe inferioris; (cultus dulciæ dici solet:) ad virtutem religionis nihilominus pertinens, vt pote quæ propter Deum Sanctus exhibetur.

Idem quoque in sequenti quæst. 85. late agunt de sacrificio. Quod definitur, oblatio facta in recognitionem supremi dominij & potestatis Dei. Cumque duplex sit, quoddam specialiter proprieque dictum, quale est in noua lege sacrificium Missæ; & quoddam generaliter improprieque dictum, quo quis seipsum sacrificat Deo & offert propria voluntate ad obseruandam ipsius legem, mandandaque executioni præcepta ipsius: hoc tantum posterius (de quo in Psalm. 4. Sacrificate sacrificium iustitiæ) omnes Christiani offerre possunt: eoque nomine intelligi potest ipsos dici Sacerdotes 1. Petr. 2. vers. 9. & Apoc. cap. 1. vers. 6. & cap. 5. vers. 10. Illud vero prius (de quo cum de Eucharistia in sequenti lib. 29.) offerre possunt soli iniuncti sacerdotali ordine: etiam si teneantur cæteri fideles sacrificantibus adesse diebus festis iuxta Ecclesiasticum præceptum De Missa audienda, in seq. lib. 19. tractandū, cum de ipsorum festorum sanctificatione agatur. Quæ autem pertinent ad vota & iuramenta tractantur in libr. 18. & quæ ad decimarum solutionem in sine prius memorati libri decimoni.

CAP. XIV.

De vitijs religioni contrarijs, idq; in genere.

SUMMARIUM.

- 142 Vitium generale contra religionem per defectum est irreligio.
Per excessum, superstitio; quidq; illa sit.
143 Varij modi quibus eadem contingit.
144 Species eisdem.
145 Quid sit superstitio, & quæ illius species primariæ.
146 Idololatria dicitur tum proprie, tum improprie; ac priore modo huc spectans, peccatum est grauissimum.
147 Eodem modo duplex est, quedam expressa, & quedam tacita.
148 Pactum tacitum cum demone, idololatria quedam est, in quatuor species distincta.

142. **Q**uia contra religionem, sicut contra aliam quamcunq; virtutem moralem, peccari potest, tum per excessum, tum per defectum, vt recte notat D. Thom. 2. 2. quæst. 92. art. 1. duplex in genere constituitur vitium contrarium religioni: vnum per defectum, quod vocatur irreligio, seu impietas: alterum per excessum, quod dicitur superstitio.

De irreligione seu impietate.

SECTIO I.

Definitur autem generaliter impietas, vitium, quo Deum inhonoramus in se, vel in suis Sanctis, vel in alijs rebus sacris.

143. Cuius inhonorationis varij assignantur modi: quorum primus est, negare Deum, aut numen aliquod esse; proprioque nomine dicitur atheismus: quo laborare nemo mentis compos potest, iuxta illud Psalm. 13. Dixit insipiens in corde suo, Non est Deus. Secundus est, non agnoscere Deum: ne quidem naturali cognitione: vt vsuenit quibusdam infidelibus qui propter ingentia scelera quibus se contaminant, absque vlla Dei cognitione viuunt. Tertius est male sentire de Deo: vt accidit illis qui negarunt Deum habere prouidentiam omnium rerum, vel curare res humanas; vel iustum

esse, ac præmia & supplicia pro meritis distribuere: aut asseruerant omnia fatali quadam necessitate euenire: Deum esse acceptorem personarum, vel causam peccati, aut non esse omnipotentem. In quorum persona dicitur Iob. cap. 22. Circa cardines cœli ambulat, nec nostram considerat. Talisq; impietas in Christianis, coincidit cum hæresi ita vt ij per illam incurrant in omnes pœnas hæreticis decretas. Quartus modus est, nunquam aut fere nunquam de Deo bene cogitare: vt nonnullis contingit, qui nimis dediti sunt rebus creatis fluxis, & caducis. Quintus est nullatenus amare Deum, ne quidem amore naturali; tanquam parentem, benefactorem, ac dominum. Sextus est, nullatenus timere Deum, ne quidem timore seruili, vt dominum, & scelerum vindicem: de quo Deus ipse queritur per illud Malachiæ 1. Si dominus ego sum, vbi est timor meus? & illud Ierem. 2. Scito & vide quia malum & amarum est, reliquisse te Dominum Deum tuum, & non esse timorem mei apud te.]

Præterea sub se impietas continet quatuor species: tentationem Dei, blasphemiam, periurium, & sacrilegium, hoc est, irreuerentiam quæ exhibetur rebus sacris, aut Deo dicatis locis vel personis: quæ eadem species, habet sub se alias adhuc varias ex varietate rerum sacrarum ei obiectarum: in quibus nunc immorandum non est, quia de eis dicendi proprius in sequenti libr. 19. datur locus: vt & de blasphemia & periurio in libro 18. De tentatione Dei vero, in cap. 23. huius libri lect. 4.

De superstitio.

SECTIO II.

145. **S**uperstitio verò generaliter definiri potest: vitium quo exhibetur Deo cultus superfluus. Vbi aduertendum est, quod etsi non possit nimis magnus cultus exhiberi Deo ex parte ipsius, nec cultus: posse tamen ex parte illius cui exhibetur, & ex parte modi quo exhibetur. Nimiis est enim, tum ille qui exhibetur falso Deo: constituens eam superstitiosis speciem quæ dicitur falsi cultus, & proprio nomine appellatur idololatria: tum ille qui exhibetur vero Deo indebite: constituens alteram superstitiosis speciem, quæ vocatur indebiti seu vani cultus. Et contingit, tum quando ceremonijs mendacibus, cultus exhibetur vero Deo: vt si quis nunc temporis offerat Deo holocausta, aut alia sacrificia veteris legis: vel se circumcidat: quia talia significant Messiam venturum: quod est mendacium, cum iam venerit: aut Missam celebraret obseruando ceremoniam, cui falso tribuitur, quod sit instituta à Christo: aut prædicaret populo falsa miracula. Tum etiam quando cultus ipse exhibetur ceremonijs superfluis, seu quæ neque ad Dei gloriam, neque ad subieiendam carnem spiritui, & spiritum Deo, quidquam faciunt; qualis est audiendi sacrum celebrante Sacerdote qui vocetur Ioannes: aut quod celebraretur ante solis ortum immediate; aut in quo habeantur nouem candelæ, nec pauciores accensæ, aut in quo dicuntur quatuor Passiones, & sic de similibus; in quibus præter Ecclesiæ morem, religio in quibusdam circumstantijs & rebus ponitur, eas pro arbitrio proprio assumendo ad verum Dei cultum, ad quem non sunt aptæ, ea saltem ratione, qua assumuntur.

Prioris autem illius modi vanum cultum peccatum esse genere suo mortale ex eo patet; quod sit mendacium perniciosum, notabilem continens irreuerentiam erga Deum, ipsiusque diuinum cultum. Et ita docent in verbo Superstitio, Caiet. & Fumus, itemque Nauarr. in Enchir. capit. 11. numer. 26. Addentes cultum vanum posterioris modi communiter peccatum esse tantummodo veniale. Ratio vero esse potest, quod communiter is fiat sine mala intentione: in ea ceremonia contingat grauis irreuerentia erga cultum diuinum, cui non repugnat de se nec de intentione eam vsurpantis. Quanquam si interueniret alicuius talis ceremoniæ prohibitio specialis, facta à Superiore iuxta Concil. Trident. sess. 22. in decreto De obseruandis ac euitandis in celebratione Missæ; non esset à mortali excusanda illius seruatio: sicut nec si contineret pactum aliquod occultum cum Dæmone.